

**Classica et Christiana, 19/2, 2024,
ISSN: 1842-3043; e-ISSN: 2393-2961**

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2

Rezumate/Riassunti/Abstracts

**FORME DELLA NARRAZIONE DRAMMATICA IN AMMIANO
MARCELLINO**

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.369

Maria AMBROSETTI
(Università degli Studi di Sassari)

Keywords: *Ammianus Marcellinus, L. Cornelius Sisenna, Latin historiography, tragic historiography, enargheia.*

Abstract: *Forms of dramatic narrative in Ammianus Marcellinus.* The analysis of some passages from Ammianus' *Res gestae* demonstrates how the Antiochian historian innovated narrative modules widely used in previous historiography. In particular, the figure of the beggar, introduced by L. Cornelius Sisenna into Latin historiography as a tragedy's legacy and well attested by later historians, is originally collocated by Ammianus in a mass scene.

Parole chiave: *Ammiano Marcellino, L. Cornelio Sisenna, storiografia latina, storiografia drammatica, enargheia.*

Riassunto: *L'analisi di alcuni passi dalle Res gestae di Ammiano dimostra come lo storico antiocheno riproponesse in maniera innovativa moduli narrativi già ampiamente utilizzati nella storiografia precedente. In particolare la figura del mendicante, introdotta da L. Cornelio Sisenna nella storiografia latina come eredità della tragedia e ben attestata negli storici posteriori, trova in Ammiano una collocazione originale in una scena di massa.*

Cuvinte-cheie: *Ammianus Marcellinus, L. Cornelius Sisenna, istoriografie latină, istoriografie tragică, enargheia.*

Rezumat: *Analiza unor pasaje din Res gestae ale lui Ammianus demonstrează modul în care istoricul antiohian a propus în mod inovator module narative deja utilizate pe scară largă în istoriografia anterioară. În special, figura cerșetorului, introdusă de L. Cornelio Sisenna în istoriografia latină ca moștenire a tragediei și bine atestată de istoricii de mai târziu, își găsește un loc original într-o scenă de masă din Ammianus.*

CLASSICAL AUTHORS IN SIDONIUS APOLLINARIS' LETTERS

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.387

Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ
(University of Bucharest)

Keywords: *Sidonius Apollinaris, colour, rhetoric, classical literature, cultural interpretation, Late Antiquity.*

Abstract: *This article aims to highlight how Sidonius Apollinaris, a member of the 5th century Gallic and Christian aristocracy, employs vocabulary of colours to depict the physical and psychological portraits of his contemporaries, as discussed in his letters. By skilfully utilizing literary techniques and adopting models from classical authors he studied extensively, Sidonius demonstrates not only his robust education but also the continuity of the “color”’s semantic pluralism: “color” in its literal sense, “color” as a means of emphasizing human character, and “color” as a rhetorical concept.*

Cuvinte-cheie: *Sidonius Apollinaris, culoare, retorică, literatura clasică, interpretare culturală, antichitatea târzie.*

Rezumat: *Acest articol urmărește să pună în evidență modul în care Sidonius Apollinaris, membru al aristocrației gallice și creștine din veacul al V-lea, folosește vocabularul dedicat culorilor pentru a creiona portrete fizice și psihice ale unor personaje contemporane cu el, despre care vorbește în scrisorile sale. Printr-o admirabilă valorizare a procedeele literare și preluând modele întâlnite în autorii clasici pe care i-a studiat cu profunzime, Sidonius demonstrează nu doar solida sa educație, ci și continuitatea pluralismului semantic al conceptului de color, și anume: culoare în sens propriu, culoarea ca mijloc evidențiere a caracterului oamenilor și culoarea în calitate de concept retoric.*

PARADOSSO, METAMORFOSI, SPETTACOLO. SUGGESTIONI OVIDIANE NELLA GIGANTOMACHIA LATINA DI CLAUDIANO

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.401

Antonella BRUZZONE
(Università degli Studi di Sassari)

Keywords: *Claudian, Ovid, Gigantomachy, aesthetics of war, visibility.*

Abstract: Paradox, metamorphosis, spectacle. Ovidian suggestions in Claudian's Latin Gigantomachy. In the portrayal of the Gigantomachia, one of Claudian's most congenial mythological themes, the visual and spectacular character of his poetry is brought out. Particularly in the Latin Gigantomachia (carm. min. 53), Claudian is careful to capture the plastic and pictorial aspects of the episode, as well as its paradoxical and admirable features, with a technique that can be defined as ephrastic. These modalities bring Claudian close to Ovid, to his poetics of visibility and spectacularisation, in line with some of the tendencies that characterise the reception of Ovid in late antique aesthetics.

Parole chiave: Claudiano, Ovidio, Gigantomachia, estetica della guerra, visività.

Riassunto: Nella rappresentazione della Gigantomachia, uno dei temi mitologici a Claudiano più congeniali, si esalta lo spiccato carattere visuale e spettacolare della sua poesia. In particolare nella Gigantomachia latina (carm. min. 53) Claudiano si mostra attento a cogliere dell'episodio gli aspetti plastici e pittorici, nonché i tratti paradossali e mirabili, con una tecnica che può definirsi efrastica. Queste modalità accostano Claudiano a Ovidio, alla sua poetica della visività e della spettacolarizzazione, in linea con alcune delle tendenze che contraddistinguono la ricezione di Ovidio nell'estetica tardoantica.

Cuvinte-cheie: Claudian, Ovidiu, Gigantomachia, estetica războiului, vizualitate.

Rezumat: Paradox, metamorfoză, spectacol. Sugestii ovidiene în Gigantomachia latină a lui Claudian. În reprezentarea Gigantomachia-ei, una dintre cele mai plăcute teme mitologice ale lui Claudian, este scos în evidență caracterul vizual și spectaculos al poeziei sale. În special în Gigantomachia latină (carm. min. 53), Claudian are grijă să surprindă aspectele plastice și picturale ale episodului, precum și trăsăturile sale paradoxale și admirabile, cu o tehnică care poate fi definită ca efrastică. Aceste modalități îl apropie pe Claudian de Ovidiu, de poetica sa a vizualității și spectacularizării, în concordanță cu unele dintre tendințele care caracterizează receptarea lui Ovidiu în estetica antică târzie.

SAN BARBATO DI BENEVENTO, "L'APOSTOLO DEL SANNIO",
UCCISORE DI VIPERE D'ORO ED ESTIRPATORE DI ALBERI
SACRI

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.431

Federica CALABRESE
(Ministry of Culture, Italy)

Keywords: San Barbato, Benevento, Christianity, Lombards.

Abstract: *St. Barbato of Benevento, “the Apostle of Sannio”, golden snakes’ killer and holy trees eradicator.* This contribution analyzes the events relating to the work of San Barbato di Benevento. Nicknamed “Apostle of Sannio”, he was the protagonist of the Christian conversion of the southern Italian city of which he became the first bishop. We move from the analysis of the Lombard pagan traditions permeated in the territory, from the sacred tree to the golden viper, from magical rituals to the tradition (even contemporary) of the Beneventan witches, to delve deeper and analyze the elements of Christian tradition in Sannio. Through the study of episcopal charters, hagiographic traditions and archival documents, the history of the diocese passes from the late ancient age to the medieval phase, reaching the modern age. The contribution ends with an ‘appendix’ on the Cathedral of Benevento, a place of worship whose foundation has been attributed to Barbato himself.

Cuvinte-cheie: *San Barbato, Benevento, creștinism, longobarzi.*

Rezumat: *San Barbato de Benevento, „apostolul din Sannio”, ucigașul șerpilor de aur și extirpatorul de arbori sacri.* Această contribuție analizează evenimentele legate de opera lui San Barbato de Benevento. Supranumit „Apostolul din Sannio”, el a fost protagonistul convertirii creștine a orașului din sudul Italiei în care a devenit primul episcop. Trece de la analiza tradițiilor păgâne longobarde pătrunse în teritoriu, de la arborele sacru la vipera de aur, de la ritualuri magice la tradiția (chiar contemporană) a vrăjitoarelor beneventane, pentru a aprofunda și analiza elementele tradiției creștine în Sannio. Prin studiul cartelor episcopale, al tradițiilor hagiografice și al documentelor de arhivă, istoria eparhiei trece de la epoca antică târzie până la faza medievală, ajungând în epoca modernă. Contribuția se încheie cu o „anexă” la Catedrala din Benevento, un lăcaș de cult a cărui temelie a fost atribuită lui Barbato însuși.

DA REFRIGERIUM AL SUO CONTRARIO.
ALCUNE SFUMATURE DEL CONCETTO NELLE VISIONES
ANIMARUM MEDIEVALI

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.447

Emanuel GROSU
(Universită “Alexandru Ioan Cuza” di Iași)

Keywords: *visiones animarum, refrigerium, refrigerare, requies, hell, paradise.*

Abstract: *From refrigerium to its opposite. Some nuances of the concept in occidental visiones animarum.* The term refrigerium/refrigera-

re acquired two fundamental semantic values in early Christianity: one relating to commemorating the dead, the other to eschatology. Both meanings have been the subject of extensive research linking the Christian meanings either to the etymon and uses of the term in pre-Christian Latin or to beliefs and practices in other cultures and religions of Antiquity. In the following lines, I will delve further into the nuances of this term in its sense of temporary and cyclical interruption/suspension of infernal punishments, as they appear in some texts within the *visiones animarum* category. Consecutively, I will identify and justify the occurrence of the opposite of this meaning for the same category of texts.

Parole-chiave: *visiones animarum, refrigerium, refrigerare, requies, inferno, paradiso.*

Abstract: *Il termine refrigerium/refrigerare ha acquisito all'inizio dell'era cristiana due valori semantici fondamentali, uno collegato alla commemorazione dei defunti, l'altro che riguardava all'escatologia. Entrambi i sensi sono stati oggetto di studio per ampie analisi che hanno messo in luce tanto l'etimologia e gli utilizzi del termine nel latino precristiano, quanto le connessioni con altre aree culturali e religioni dell'Antichità. Nelle righe che seguono il nostro intento è di analizzare le sfumature di questa voce nel suo senso di interruzione/alleviamento temporaneo e ciclico delle pene infernali, così come si evidenziano in alcuni testi visionari in cui l'anima intraprende effettivamente un viaggio nel mondo ultraterreno; ulteriormente, cercheremo di identificare e spiegare l'apparizione in alcuni testi dell'accezione opposta.*

Cuvinte-cheie: *visiones animarum, refrigerium, refrigerare, requies, iad, rai.*

Rezumat: *De la refrigerium la opusul său. Câteva nuanțe ale conceptului în visiones animarum occidentale. Termenul refrigerare/refrigerare a dobândit două valori semantice fundamentale în creștinismul timpuriu: una legată de comemorarea morților, cealaltă de escatologie. Ambele semnificații au făcut obiectul unor cercetări ample care leagă semnificațiile creștine fie de etimonul și utilizările termenului în limba latină precreștină, fie de credințele și practicile din alte culturi și religii ale Antichității. În rândurile următoare, voi aprofunda în continuare nuanțele acestui termen în sensul său de întrerupere/suspendare temporară și ciclică a pedepselor infernale, așa cum apar în unele texte din categoria visiones animarum. Consecutiv, voi identifica și justifica apariția opusului acestui sens pentru aceeași categorie de texte.*

QUAND L'AMOUR CHRÉTIEN REVÊT LE PÉPLOS D'APHRODITE (ANTHOLOGIA PALATINA, LIBER V)

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.463

Simona NICOLAE
(ISSEE, Academia Română/Universitatea din București)

Mots-clés : Anthologie Palatine, épigrammes chrétiennes, hellénisme païen, éros et agape.

Résumé : *Recueillies et transmises par une civilisation chrétienne, composées, pour la plupart, toujours à l'époque chrétienne, autour de Rome ou du Bosphore, dans des dialectes archaïques et des rythmes anciens, révélant les corps nus des hétaires et faisant l'éloge des divinités olympiennes, les épigrammes d'amour réjouissent les oreilles de ceux qui étaient baptisés dans une nouvelle foi et qui parlaient une langue considérablement différente. La dichotomie entre l'éros d'Hellade, charnel, sensuel, tumultueux, et l'amour protecteur appelé agape, réservé à l'esprit et détaché des pulsions de l'âme, s'approfondit tellement dans l'Empire romain des chrétiens que le texte cardinal de ce monde, le Nouveau Testament, bible de l'amour envers Dieu et de l'amour de Dieu, bannit l'Éros et oublie son nom. Une littérature laïque fleurit cependant dans ce monde gouverné apparemment par un amour hiératique et sans passion. C'est le fruit de certains écrivains qui ne renoncent pas à la Sainte Trinité, qui connaissent et citent les Écritures, mais se considèrent les « artisans d'un chant nouveau » et rivalisent, à partir de cette position de « néotériques » de la Rome seconde, avec les pères des vers élégiaques. Leur poésie – on cite ici celle d'Agathias Scholasticos, Paulus Silentarius, Macedonios le Consul, personnages cultivés, privilégiés de l'époque et proches de l'empereur Justinien, ainsi que d'autres inconnus ou peu connus – a été bien trop souvent analysée en tant que résultat conventionnel et anachronique de la paideia classique, en désaccord avec la vie et la culture de l'époque. On explore dans notre intervention la relation entre l'Antiquité et le Moyen Âge et l'on se demande si la poésie est, dans ce cas, un savoir à transmettre ou un véhicule archétypal des émotions de l'homme.*

Keywords: Palatine Anthology, Christian epigrams, pagan Hellenism, eros and agape.

Abstract: *When Christian love puts on the peplos of Aphrodite (Palatine Anthology, Book V). Selected and transmitted by a Christian civilization, composed mostly in the Christian era, under the influence of Rome or Constantinople, using archaic dialects and ancient rhythms, revealing the nude bodies of the hetairai and praising the Olympian deities, erotic epigrams delighted the ears of those baptized in a new faith and speaking a language considerably*

different from that in which the poems themselves were written. The dichotomy between the eros of Hellas, carnal, sensual, tumultuous, and the protective love called agape, reserved for the spirit, and detached from the impulses of the soul, deepened so much in the Roman Empire of the Christians that the cardinal text of this world, the New Testament, bible of love for God and of God's love, banished Eros and forgot his name. However, secular literature flourished in this world seemingly governed by a hieratic and passionless love. It is the fruit of certain writers who do not renounce the Holy Trinity, who know and quote the Scriptures, but consider themselves the "craftsmen of a new song" and compete, from this position of "neoteric" writers of the Second Rome, with the fathers of elegiac verses. Their poetry - here cited that of Agathias Scholasticus, Paulus Silentarius, Macedonios the Consul, cultured figures, privileged of the time and close to Emperor Justinian, as well as others unknown or little known - has all too often been analyzed as a conventional and anachronistic result of classical paideia, in disagreement with the life and culture of the time. In our study, we explore the relationship between Antiquity and the Middle Ages and ask whether poetry is, in this case, knowledge to be transmitted or an archetypal vehicle of human emotions.

Cuvinte-cheie: Antologia Palatină, epigrame creștine, elenism păgân, eros și agape.

Rezumat: Când dragostea creștină îmbracă peplos-ul Afroditei (Antologia Palatină, Cartea a V-a). *Selectate și transmise de o civilizație creștină, compuse, în bună măsură, într-o epocă, de asemenea, creștină, în apropierea Romei sau a Bosforului, în dialecte arhaice și ritmuri de demult, dezvăluind trupurile hetairilor fără veștminte și preaslăvind divinități olimpiene, epigramele erotice au încântat auzul celorbotezați într-o nouă religie și vorbitori ai unei limbi prea puțin asemănătoare cu cea în care poemele însele au fost redactate. Dichotomia dintre erosul Eladei, carnal, senzual, tumultuos și iubirea protectoare, numită agape, dată spiritului și desprinsă de pulsunile sufletești, s-a accentuat într-atât în Imperiul roman creștin, încât cartea de căpătâi a acestei lumi, Noul Testament, biblia iubirii de Dumnezeu și a iubirii lui Dumnezeu, înfierează erosul și îi uită numele. O literatură laică înflorește totuși în această lume guvernată, aparent, de o iubire hieratică și lipsită de patos. E rod al unor scriitori care, fără să renunțe la Sfânta Treime, cunoscând și citând Scripturile, se consideră însă „artizanii unui cântec nou” și rivalizează, asemenea neotericilor Romei secunde, cu părinții versurilor elegiace. Poezia lor – și îi amintim aici pe Agathias Scholasticul, pe Paulus Silentarius sau pe Macedonios Consulul, personaje cultivate, privilegiați ai epocii și apropiați ai împăratului Iustinian, dar și pe alții, necunoscuți sau prea puțin știuți – a fost prea adesea considerată ca fiind rezultatul convențional și anacronic al educației (paideia) clasice, în dezacord cu viața și cultura epocii lor. Ne aplecăm în acest studiu asupra relației dintre Antichitate și Evul Mediu, întrebându-ne dacă poezia este, în acest caz, o cunoaștere, un meșteșug ce trebuie transmise sau doar un vehicul arhetipal al emoției omenești.*

THE PREFACES OF METROPOLITAN VENIAMIN COSTACHI – ROLE AND SIGNIFICANCE IN THE AGE OF “NATIONAL REGEN- ERATION” AND “EUROPEAN SENTIMENT”

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.477

Daniel NIȚĂ-DANIELESCU
(Faculty of Orthodox Theology,
“Alexandru Ioan Cuza” University of Iași)

Keywords: *Metropolitan Veniamin Costachi, homeland, prefaces, regeneration.*

Abstract: *A special role in the work of Metropolitan Veniamin Costachi is played by the prefaces to works translated and printed by him, or published with his blessing and through his care. Their importance, primarily pastoral and cultural, also stems from the need to identify and recommend the most appropriate solutions to meet the challenges of his age, designated as one of “national regeneration” and “European sentiment”. Thus, responses and recommendations can be made to remove the causes of the deplorable state of affairs that legitimized, nourished and enabled the regeneration effort, such as political and social instability, the corruption of morals and the “non-development of culture”.*

Cuvinte-cheie: *Mitropolitul Veniamin Costachi, patrie, prefețe, regenerare.*

Rezumat: *Prefețele Mitropolitului Veniamin Costachi – rolul și importanța lor în epoca „regenerării naționale” și a „sentimentului european”. Un rol aparte în opera Mitropolitului Veniamin Costachi îl au prefețele lucrărilor traduse și imprimare de dânsul, sau apărute cu binecuvântarea și prin purtarea lui de grijă. Importanța acestora, în primul rând pastorală și culturală, reiese și din necesitatea identificării și recomandării soluțiilor celor mai potrivite pentru întâmpinarea provocărilor epocii, desemnată drept una a „regenerării naționale” și a „sentimentului european”. Astfel, pot fi evidențiate răspunsuri și recomandări pentru înlăturarea cauzelor generatoare a stării deplorabile ce legitima, alimenta și capacita efortul de regenerare, precum instabilitatea politică și socială, coruperea moravurilor și „nedezvoltarea culturii”.*

THE PATERNUS PLATE AND ITS SYMBOLISM

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.495

Dan RUSCU
("Babeş-Bolyai" University, Cluj)

Keywords: *silver paten, Eucharist, Christian symbols, Chrismon, early Byzantine silverware.*

Abstract: *The Paternus Plate and its Symbolism.* *The eucharistic disk attributed to bishop Paternus of Tomis is a well-known artifact of the 6th century. Since its discovery in 1912 it was approached from several perspectives, going from the evolution of the late antique and early Byzantine art to the study of the foreign policy of the Eastern Roman Empire. The present study takes into discussion the symbolic significance of its decoration and reads it in the larger context of the artistic evolution of Byzantium before iconoclasm. Regarded in the context of the silver patens of the 6th century, the central monogram of Christ on the Paternus plate reveals itself as representing more than just an ornament. For the believer it had a clear symbolic significance: it represented Christ himself offering him the Communion. The central motive was also connected to the border decoration, containing eucharistic symbols familiar to the contemporary viewer from several religious texts and discourses. Regarding such a eucharistic artifact with eusebeia, the 6th century believer was introduced into a salvific atmosphere, allowing him a glimpse into eternity.*

Cuvinte-cheie: *patenă, euharistie, simboluri creștine, crismon, argintărie bizantină.*

Rezumat: *Patena episcopului Paternus și simbolistica ei.* *Discul atribuit episcopului Paternus din Tomis este un artefact bine cunoscut al artei bizantine a sec. VI. De la descoperirea sa în 1912 a fost abordat din diferite perspective, mergînd de la evoluția artei în antichitatea târzie și în epoca bizantină timpurie, până la studiul politicii externe a Imperiului roman de Răsărit. Studiul de față își propune discutarea semnificației simbolice a decorației acestei piese, citind-o în contextul mai larg al evoluției artei bizantine înainte de iconoclasm. Privită în ansamblul patenelor de argint din sec. VI, monograma din partea centrală a discului lui Paternus se dezvăluie a fi mai mult decît un simplu ornament. Pentru credincioși, ea avea o semnificație simbolică destul de limpede: îl reprezenta pe însuși Cristos, oferindu-le împărtășania. Motivul central este de asemenea legat de decorația bordurii vasului, compusă din simboluri cu semnificație euharistică familiare privitorului contemporan din numeroase texte și discursuri religioase. Privind un asemenea artefact cu eusebeia, credinciosul din sec. VI putea fi introdus într-o atmosferă salvifică oferindu-i o privire spre eternitate.*

CONTINUITÀ LESSICALI, CONTINUITÀ E DISCONTINUITÀ
SEMANTICHE E SIMBOLICHE NELLE *HISTORIAE*
ABBREVIATAE DI AURELIO VITTORE

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.511

Nelu ZUGRAVU
(Centro di Studi Classici e Cristiani, Facoltà di Storia,
Università „Alexandru Ioan Cuza” di Iași)

Keywords: *Aurelius Victor, Historiae abbreviatae, ciuis, urbs, Vrbs Roma, res publica, res Romana, status Romanus, imperium, imperium Romanum, populus, populus Romanus, Quirites, plebs, uulgus, auctoritas, libertas.*

Abstract: *Lexical continuities, semantic and symbolic continuities and discontinuities in the Historiae abbreviatae of Aurelius Victor. The vocabulary of the writings of late Antiquity is a significant indicator of the semantic and symbolic adaptations and changes absorbed by certain lexemes in harmony with the changes that occurred in the sphere of the historical reality of reference. At the same time, it allows us to evaluate the way in which the authors perceived them and adapted them to their own political visions and moral conceptions or religious options. There are important contributions in this sense. Following this direction of philological and historical analysis, we propose an original approach below, that is, to examine a series of terms taken from the work Historiae abbreviatae, or Caesares, by Aurelius Victor which, on the one hand, reveals both the persistence of some elements of classical political thought, and the emergence of a specific political culture of late Antiquity, expressed through a renewed semantics of traditional words, while, on the other hand, it reveals some elements of the historical conception and ideological orientation of the author. In this text we will analyze concepts from the sphere of Roman citizenship (civis, urbs, Vrbs Roma), the denomination of the state (res publica, res Romana, status Romanus, imperium, imperium Romanum), social orders (populus, Quirites, plebs, uulgus) and the ideological and spiritual foundations of power (auctoritas, libertas).*

Cuvinte-cheie: *Aurelius Victor, Historiae abbreviatae, ciuis, urbs, Vrbs Roma, res publica, res Romana, status Romanus, imperium, imperium Romanum, populus, populus Romanus, Quirites, plebs, uulgus, auctoritas, libertas.*

Rezumat: *Continuități lexicale, continuități și discontinuități semantice și simbolice în Historiae abbreviatae ale lui Aurelius Victor. Vocabularul scrierilor Antichității târzii reprezintă un indicator semnificativ al adecvărilor și mutațiilor semantice și simbolice suferite de un lexem sau altul în contextul transformărilor petrecute în sfera realității istorice pe care o denumesc. În același timp, el permite aprecierea manierei în care autorii lucrărilor respective le-au perceput și le-au adaptat orientărilor politice, concepțiilor morale sau*

opțiunilor religioase ale lor. Există contribuții importante în acest sens. Urmând această direcție de analiză filologică și istorică, în cele ce urmează, ne propunem să examinăm o serie de termeni din lucrarea *Historiae abbreuiatae* sau *Caesares compusă* între 358-361 de istoricul *Sextus Aurelius Victor* (cca 320 - post-389) care dezvăluie atât permanența unor elemente ale gândirii politice clasice, cât și emergența unei culturi politice specifice vremurilor tardoantice, exprimată printr-o semantică înnoită a vocabulelor tradiționale, pe de o parte, iar, pe de alta, relevă anumite elemente ale concepției istorice și orientării ideologice a autorului; îndrăznim să credem că, cel puțin în anumite puncte, demersul nostru este o premieră. În textul de față, ne vom referi la conceptele de *ciuis*, *Vrbs* (*urbs*), *respublica* (*res Romana*, *status Romanus*, *imperium*, *imperium Romanum*), *populus*, *populus Romanus*, *Quirites*, *ciues Romani*, *uulgus*, *plebs*), *auctoritas*, *libertas*.

AETERNITAS IMPERII. L'ARCO DI COSTANTINO, LA MENS IMPERIALE E L'EVOCATIO CRISTIANA

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.531

Maria Carolina CAMPONE
(Dipartimento Umanistico,
Accademia Militare "Nunziatella", Napoli)

Keywords: *evocatio*, *arch of Constantine*, *numen*, *Panegyrici Latini*.

Abstract: *Aeternitas imperii. The Arch of Constantine, the imperial mens and the Cristian evocatio.* The arch of Constantine, the subject of numerous studies, has recently returned to the center of attention of critics, who have highlighted traces of the ancient rite of *evocatio*. For this reason, the monument was used to reiterate the emperor's loyalty to the cult of Sol, even after the battle of the Milvian bridge. The text also analyzes the epigraph in relation to the knowledge that the Christian world had of the *evocatio* and its meaning, noting how a correct use of sources and a careful translation lead to dissuading from openly unilateral positions.

Cuvinte-cheie: *evocatio*, *arcul lui Constantin*, *numen*, *Panegyrici Latini*.

Rezumat: *Aeternitas imperii. Arcul lui Constantin, mens imperială și evocatio cristiană.* Arcul lui Constantin, subiect a numeroase studii, a revenit recent în centrul atenției criticilor, care au evidențiat urme ale vechiului rit al *evocatio*. Din acest motiv, monumentul a fost folosit pentru a reitera loialitatea împăratului față de cultul lui Sol, chiar și după bătălia de la podul Milvius. Textul analizează, de asemenea, epigrafa în raport cu cunoștințele pe care lumea creștină o avea despre *evocatio* și sensul acesteia, constatând cum o utilizare corectă a surselor și o traducere atentă duc la descurajarea pozițiilor deschis unilaterale.

THE EMPEROR MARCUS AURELIUS ANTONINUS ELAGABALUS AND THE TRIAD OF EMESA: AZIZOS AND MONIMOS, COMPANIONS OF SOL INVICTUS ELAGABAL

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.565

Juan Ramón CARBÓ GARCÍA
(Universidad Católica de Murcia)

Keywords: *Elagabalus, Azizos, Monimos, Emesa, coinage, star.*

Abstract: *Through the analysis of the structure of the religious pantheon of the city of Emesa and of several coins specific to the emperor Elagabalus, in this paper we shall try to check whether the individual stars present in these coins could be identified as concrete astronomical facts with a religious significance, applying the parameters established for these studies. In Roman coins, the presence of symbols of an astronomical nature is very common and has received different interpretations. More precisely, the symbol of the star appears in the coins of different emperors, individually or in greater or lesser numbers. In light of the religious policy of Elagabalus, we might conclude that these stars, depending on their position on the reverses of the studied coins, could be identified with the god Azizos – the morning star – or with the god Monimos – the evening star –, gods accompanying the Sun Invictus Elagabal in the triad of Emesa.*

Cuvinte-cheie: *Elagabal, Azizos, Monimos, Emesa, monedă, stea.*

Rezumat: *Prin analiza structurii panteonului religios al orașului Emesa și a mai multor monede specifice împăratului Elagabal, în această lucrare vom încerca să verificăm dacă stelele individuale prezente în aceste monede ar putea fi identificate ca fapte astronomice concrete cu semnificație religioasă, aplicând parametrii stabiliți pentru aceste tipuri de studii. În monedele romane, prezența simbolurilor de natură astronomică este foarte comună și a primit diferite interpretări. Mai exact, simbolul stelei apare în monedele diferiților împărați, individual sau în număr mai mare sau mai mic. În lumina politicii religioase a lui Elagabal, am putea concluziona că aceste stele, în funcție de poziția lor pe reversurile monedelor studiate, ar putea fi identificate cu zeul Azizos – steaua dimineții – sau cu zeul Monimos – steaua serii –, zei care însoțesc Sol Invictus Elagabalus în triada Emesa.*

DEFENDING SULLA... TO CONDEMN THE CATILINARIANS ONCE AGAIN? SOME MORAL AND POLITICAL CONCEPTS FROM CICERO'S *PRO SULLA*

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.581

Elisa DELLA CALCE
(Università degli Studi di Torino)

Keywords: *Cicero, P. Sulla, Catiline's conspiracy, antithetical pairs, Roman values.*

Abstract: *For Catiline and his fellow conspirators, the most important Latin sources are Sallust's Bellum Catilinae and Cicero's Catilinarians. Yet also other works deserve proper attention, in particular some of Cicero's orations, especially the Pro Sulla (62 BC). This paper intends further to explore some values and examples relating to the ideological interpretation of the Pro Sulla and, consequently, to the environment in which Cicero and his political adversaries lived. More specifically, the focus will be on some antithetical pairs (namely, 'madness-rationality', along with 'immorality-integrity', 'severity-mercy' and 'regnum-libertas') that are not only relevant in rhetorical terms, but also reflect the political tensions and the different ideologies in Cicero's days.*

Cuvinte-cheie: *Cicero, P. Sulla, conjurația lui Catilina, perechi antitetice, valori romane.*

Rezumat: *Apărând pe Sulla... pentru a condamna încă o dată pe adepții lui Catilina? Câțva concepte morale și politice din Pro Sulla a lui Cicero. Pentru Catilina și adepții săi conjurați, cele mai importante surse latine sunt Bellum Catilinae a lui Sallustius și Catilinarele lui Cicero. Totuși, și alte lucrări merită atenția cuvenită, în special unele dintre discursurile lui Cicero, în special Pro Sulla (62 î.Hr.). Lucrarea de față își propune să exploreze în continuare câteva valori și exemple legate de interpretarea ideologică a discursului Pro Sulla și, în consecință, de mediul în care au trăit Cicero și adversarii săi politici. Mai precis, accentul va fi pus pe unele perechi antitetice (și anume, „nebie-rationality”, împreună cu „imoralitate-integritate”, „severitate-milă” și „regnum-libertas”) care nu sunt relevante doar în termeni retorici, ci reflectă și tensiunile politice și diferitele ideologii din zilele lui Cicero.*

FABULA MENDAX. RELIGIOSITÀ E CONCEZIONE DEL MITO NEL BELLUM CIVILE DI LUCANO

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.609

Valentino D'URSO
(Università degli Studi di Salerno)

Keywords: *Lucan, gods, myth, rationalism, demythologisation, desacralisation.*

Abstract: *Fabula mendax. Myth and religiosity in Lucan's Bellum civile.* Both the representation of the gods and the use of myth are distinctive features of Lucan's anticonformism: they equally reveal the scepticism and rationalism of the poet who criticises traditional Roman religio as vacuous superstition. This article intends to highlight the mechanisms of the desacralisation of the gods, the demystification of religious beliefs, and thus the rational critique of myth enacted by Lucan, who takes to extremes similar processes already employed by Lucretius, his master Cornutus and his uncle Seneca.

Parole chiave: *Lucano, dèi, mito, razionalismo, demitologizzazione, desacralizzazione.*

Riassunto: *Tra gli elementi più evidenti del carattere innovativo del Bellum civile di Lucano rispetto alla tradizione epica si registrano la rappresentazione della divinità e l'uso del mito: entrambi rivelano lo scetticismo e il razionalismo del poeta che critica la tradizionale religio romana come vacua superstizione. Il presente contributo intende evidenziare i meccanismi della desacralizzazione degli dèi, della demistificazione di credenze religiose e di pratiche culturali, quindi della critica razionale del mito messi in atto da Lucano, che estremizza procedimenti simili già adoperati, tra gli altri, da Lucrezio, dal maestro Cornuto e da suo zio Seneca.*

Cuvinte-cheie: *Lucan, zei, mit, raționalism, demitizare, desacralizare.*

Rezumat: *Fabula mendax. Mit și religiozitate în Bellum civile al lui Lucan.* Atât reprezentarea zeilor, cât și folosirea mitului sunt trăsături distinctive ale anticonformismului lui Lucan: ele dezvoltate, în egală măsură, scepticismul și raționalismul poetului care critică religio romană tradițională ca fiind o superstiție deșartă. Acest articol își propune să evidențieze mecanismele de desacralizare a zeilor, de demistificare a credințelor religioase și, prin urmare, de critică rațională a mitului puse în practică de Lucan, care duce la extrem procese similare folosite deja de Lucretius, de maestrul său Cornutus și de unchiul său Seneca.

LA PRÉSENCE ÉPIGRAPHIQUE D'ELAGABALUS EN HISPANIE

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.639

M.ª Pilar GONZÁLEZ-CONDE PUENTE
Université d'Alicante (Espagne)

Mots-clés : Elagabalus, Hispania, provincia Hispania citerior, Tarraco, Valentia, Carthago Nova.

Résumé : *Cet ouvrage traite des témoignages hispaniques datés des années du gouvernement d'Elagabalus. Bien qu'ils ne soient pas très abondants, ils constituent un groupe très significatif, ce qui permet d'apprécier le degré d'intervention dans les espaces publics des villes, tout en aidant à comprendre la vitalité que certains centres urbains préservaient encore à cette époque, comme en témoigne dans l'intérêt de la restauration des bâtiments publics, ainsi que des infrastructures routières.*

Keywords: Elagabalus, Hispania, provincia Hispania citerior, Tarraco, Valentia, Carthago Nova.

Abstract: *Epigraphic evidences from the reign of Elagabalus in Hispania. This work is about the Hispanic testimonies from the years of Elagabalus' government. Although they are not very abundant, they constitute a very significant group, which allows us to appreciate the degree of intervention in the public spaces of the cities, while helping to understand the vitality that some urban centers still preserved in those years, as is evident from the interest in the restoration of public buildings, as well as road infrastructure.*

Cuvinte-cheie: Elagabalus, Hispania, provincia Hispania citerior, Tarraco, Valentia, Carthago Nova.

Rezumat: *Dovezi epigrafice din timpul domniei lui Elagabal în Hispania. Această lucrare tratează mărturiile din Hispania care datează din anii guvernării lui Elagabal. Deși nu sunt foarte abundente, ele constituie un grup foarte semnificativ, ceea ce ne permite să apreciem gradul de intervenție în spațiile publice ale orașelor, ajutând în același timp la înțelegerea vitalității pe care o mai păstrau anumite centre urbane în această epocă, așa cum se dovedește prin interesul pentru restaurarea clădirilor publice, precum și a infrastructurii rutiere.*

THE CRIMES AND VICES OF ELAGABALUS. BUILDING BLOCKS FOR A CHARACTER ASSASSINATION

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.659

Martijn ICKS
(University of Amsterdam)

Keywords: *Elagabalus, crimes, vices, posthumous character assassination, character assassination, building blocks.*

Abstract: *The crimes and vices of Elagabalus. Building blocks for a character assassination.* The literary sources paint a very hostile picture of Elagabalus, scorning him for his alleged effeminacy, excessive luxury and circle of unworthy favourites, among many other points of criticism. While the veracity of these claims is sometimes hard to establish, it is clear that they are part of a discourse that seeks to discredit the emperor by emphasizing his flaws and downplaying or denying any positive traits he may have possessed. As such, they can be regarded as a posthumous character assassination, a term which refers to the deliberate destruction of an individual's reputation. In this paper, I will examine various "building blocks" that contributed to this character assassination, tracing how allegations against Elagabalus built on well-worn tropes or contemporary concerns, and how they developed over time.

Cuvinte-cheie: *Elagabal, crime, vicii, distrugerea postumă a caracterului, distrugerea reputației.*

Rezumat: *Crimele lui Elagabalus. Elemente de bază pentru distrugerea reputației.* Sursele literare pictează o imagine foarte ostilă a lui Elagabal, disprețuindu-l, printre multe alte aspecte, pentru presupusul său comportament efeminat, luxul excesiv și cercul de favoriți nedemni. În timp ce veridicitatea acestor afirmații este uneori greu de stabilit, este clar că ele fac parte dintr-un discurs care încearcă să-l discrediteze pe împărat subliniind defectele sale și minimizând sau negând orice trăsătură pozitivă pe care le-ar fi putut poseda. Ca atare, ele pot fi considerate ca o distrugere postumă a caracterului, un termen care se referă la distrugerea deliberată a reputației unui individ. În această lucrare, voi examina diverse „elemente de bază” care au contribuit la distrugerea reputației acestui personaj, urmărind modul în care acuzațiile împotriva lui Elagabalus s-au construit pe tropi binecunoscuți sau opinii contemporane și cum s-au dezvoltat de-a lungul timpului.

LA TOMBA DI DECIO MAGIO (SIL. 11, 377-384)

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.677

Carmela LAUDANI
(Università della Calabria)

Keywords: *Silius Italicus, Hellenistic sepulchral epigram, Decius Magius, Hannibal, Atilius Regulus.*

Abstract: *The tomb of Decius Magius (Sil. 11, 377-384). Verses 377-384 of the eleventh book of Silius Italicus' Punica are dedicated to the last vicissitudes and death of Decius Magius, the only citizen who publicly disagrees with the pact signed by the Capuans with Hannibal during the Second Punic War. The poem celebrates his memory by adopting motifs present in some Hellenistic sepulchral epigrams, such as the burial far from the homeland and the land that welcomes the deceased, to positively connote his death. His destiny recalls by contrast that of Hannibal and, in a minor key, the story of Atilius Regulus.*

Parole-chiave: *Silio Italico, epigramma sepolcrale ellenistico, Decio Magio, Annibale, Atilio Regolo.*

Riassunto: *I versi 377-384 del libro undicesimo dei Punica sono dedicati alle ultime peripezie e alla morte di Decio Magio, l'unico cittadino che dissente pubblicamente dal patto sottoscritto dai Capuani con Annibale durante la seconda guerra punica. Nel poema se ne celebra la memoria adottando motivi presenti in alcuni epigrammi sepolcrali ellenistici, quali la sepoltura lontano dalla patria e la terra che accoglie ospitalmente il defunto, per connotare positivamente la sua morte. Il suo destino richiama per contrasto quello di Annibale e, in tono minore, la vicenda di Atilio Regolo.*

Cuvinte-cheie: *Silius Italicus, epigramă funerară elenistică, Decius Magius, Hannibal, Atilius Regulus*

Rezumat: *Mormântul lui Decius Magius (Sil. 11, 377-284). Versurile 377-384 din cartea a unsprezecea din Punica sunt dedicate ultimelor vicisitudini și morții lui Decius Magius, singurul cetățean care nu a fost de acord în mod public cu pactul semnat de către Capua cu Hannibal în timpul celui de-al doilea război punic. În poezie, memoria sa este celebrată prin adoptarea de motive prezente în unele epigrame sepolcrale elenistice, precum înmormântarea departe de patrie și pământul care îl primește cu ospitalitate pe defunct, pentru a conota în mod pozitiv moartea acestuia. Soarta lui o amintește, prin contrast, pe cea a lui Hannibal și, într-o măsură mai mică, povestea lui Atilius Regulus.*

LEGGERE I TESTI CRISTIANI OGGI: RAGIONI, METODI E FINALITÀ

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.693

Marcello MARIN
(Università degli Studi di Foggia)

Keywords: *Classical literature, Christian literature; today's school and Christian literature; why do people read Christian texts?; studies of ancient Christian texts in the university: Bari's and Foggia's contribution.*

Abstract: Reading Christian texts today: reasons, methods and purposes. *In light of the challenging situation of classical languages and literature and Christian studies in today's social and cultural context, the author's lectio aims to answer two questions (why do people read Christian texts? how to read them?) through a tripartite path: a) Christian texts, related to Latin and Greek classics, in Western culture; b) today's school and ancient Christian literature; c) studies of ancient Christian literature in the university research: Bari's and Foggia's contribution. The survey, which naturally refers in the first place to the Italian reality, presents valid considerations for the overall condition of the Christian studies today.*

Parole chiave: *letterature classiche, letteratura cristiana; scuola contemporanea e letteratura cristiana; perché leggere i testi cristiani?; la lettura di testi cristiani nell'università: il contributo di Bari e Foggia.*

Riassunto: *Partendo dalla difficile situazione che le lingue e letterature classiche e gli studi cristianistici vivono nell'attuale contesto sociale e culturale, la lectio dell'Autore si propone di rispondere a due domande (perché leggere i testi cristiani? e come leggerli?) attraverso un percorso tripartito: a) i testi cristiani, correlati ai classici latini e greci, nella cultura occidentale; b) il mondo della scuola e la letteratura cristiana antica; c) gli studi di letteratura cristiana nella ricerca universitaria: il contributo di Bari e Foggia. L'indagine, che fa naturalmente riferimento in primo luogo alla realtà italiana, espone considerazioni valide per la condizione globale degli studi di cristianistica oggi.*

Cuvinte-cheie: *literatura clasică, literatura creștină; literatura școlară și creștină de astăzi; de ce citesc oamenii texte creștine?; studii ale textelor antice creștine în centre universitate: contribuția celor de la Bari și Foggia.*

Rezumat: Citirea textelor creștine azi: motive, metode și scopuri. *Având în vedere situația provocatoare a limbilor și literaturii clasice și a studiilor creștine în contextul social și cultural actual, lectio a autorului își propune să răspundă la două întrebări (de ce oamenii citesc texte creștine? cum să le*

citească?) pe o cale tripartită: a) texte creștine, legate de clasicii latini și greci, în cultura occidentală; b) școala de astăzi și literatura creștină veche; c) studii de literatură creștină veche în cercetarea universitară: contribuția universităților din Bari și Foggia. Sondajul, care se referă în mod firesc în primul rând la realitatea italiană, prezintă considerații valide pentru starea generală a studiilor creștine de astăzi.

LE DOSSIER EPIGRAPHIQUE DU REGNE D'HELIOGABALE EN MESIE INFERIEURE

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.707

Lucrețiu MIHAILESCU-BÎRLIBA
(Universit e „Alexandru Ioan Cuza” de Iași)

Keywords : *Moesia Inferior, Heliogabalus, epigraphic habit.*

Abstract : *The epigraphic file of Heliogabalus' reign in Moesia Inferior.* The author realizes an inventory of the epigraphic file in Moesia Inferior under Heliogabalus. He emphasizes that the inventory is poor and he tries to explain it through the lack of building initiatives (due to a relative peace at the Lower Danube) and through the destruction of other epigraphic texts as an effect of damnatio memoriae. The author compares the texts with other reigns and he thinks that the destruction process was not more considerable than in the time of the barracks-emperors.

Cuvinte-cheie : *Moesia Inferior, Elagabal, epigraphic habit.*

Rezumat: *Dosarul epigrafic al domniei lui Heliogabalus în Moesia Inferior.* Autorul realizează un inventar al dosarului epigrafic în Moesia Inferior sub Heliogabalus. El subliniază că inventarul este sărac și încearcă să-l explice prin lipsa inițiativelor de construcție (datorită unei relative păci la Dunărea de Jos) și prin distrugerea altor texte epigrafice ca efect al damnatio memoriae. Autorul compară textele cu alte domnii și consideră că procesul de distrugere nu a fost mai mare decât pe vremea împăraților-soldați.

PERSISTENZE E SUGGERZIONI:
SOL INVICTUS NELL'ETÀ DI COSTANTINO

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.713

Eleonora S. MURONI
(Dipartimento di Scienze Umanistiche e Sociali,
Università degli studi di Sassari)

Keywords: *religion, coinage, panegyric, inscriptions.*

Abstract: Persistence and suggestions: Sol Invictus in the Constantinian age. *The relationship between Constantine and the Sun, likely developed during the troubled beginnings of his Empire within the tetrarchy tradition, becomes central probably after 310, under the emperor's own initiative, and remains dominant until the final clash with Licinius. In the years following the Battle of Adrianople, the connection with the solar deity seems to fade on coins but continues to appear sporadically on inscriptions and statues, testifying to how deeply this message had already taken root among the inhabitants of the empire.*

Cuvinte-cheie: *religie, monede, panegiric, inscripții.*

Rezumat: Persistențe și sugestii: Sol Invictus în epoca constantiniană. *Relația dintre Constantin și Soare, dezvoltată probabil în timpul începuturilor tumultuoase ale Imperiului său în cadrul tradiției tetrarhice, devine centrală probabil după anul 310, sub impulsul împăratului însuși, și domină până la confruntarea finală cu Licinius. În anii de după bătălia de la Adrianopol, legătura cu divinitatea solară pare să se estompeze pe monede, dar continuă să fie reluată sporadic pe inscripții și statui care atestă cât de mult acest mesaj se înrădăcinase deja printre locuitorii imperiului.*

DACIA DURING THE REIGN OF EMPEROR ELAGABALUS

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.753

Eduard NEMETH
(Babeș-Bolyai University Cluj-Napoca, Department of Ancient
History and Archaeology)

Keywords: *Elagabalus, Roman Dacia, inscriptions from Apulum.*

Abstract: *The information about the province of Dacia during the time of the emperor Elagabalus is extremely scarce, apart from one inscription (possibly*

two inscriptions) we know nothing specific, not even the name of the governor of the province between the years 218-222 appears in any preserved ancient literary or epigraphical source.

Cuvinte-cheie: *Elagabal, Dacia romană, inscripții din Apulum.*

Rezumat: *Dacia în timpul domniei împăratului Elagabal. Informațiile despre provincia Dacia în timpul împăratului Elagabal sunt extrem de puține, în afara unei inscripții (posibil două inscripții) nu știm nimic specific, nici măcar numele guvernatorului provinciei dintre anii 218-222 nu apare în nicio sursă antică literară sau epigrafică păstrată.*

LOS PRIMANI Y LA BATALLA DE ESTRASBURGO (357): ALGUNAS CONSIDERACIONES SOBRE LA INFANTERÍA PESADA TARDÍA Y EL GENERALATO DEL CÉSAR JULIANO

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.757

Miguel P. SANCHO GÓMEZ
(Universidad Católica San Antonio, Murcia, España)

Palabras clave: *ejército romano tardío, Estrasburgo, alamanes, infantería pesada, Juliano.*

Resumen: *en este trabajo pretendemos estudiar y resaltar el papel de la infantería pesada en el ejército romano tardío, poniendo de manifiesto (gracias al ejemplo de la batalla de Estrasburgo) que tales unidades aún gozaban de relevancia y que a menudo realizaron un papel destacado, cuando no decisivo, en las batallas. Del mismo modo, se revisará la actuación del César Juliano ante lo que fue su primera batalla campal, llegando a la conclusión de que el personaje se había preocupado de recibir una excelente educación militar que quedó reflejada en su desempeño como general en la Galia.*

Keywords: *Late Roman Army, Strasbourg, Alamanni, heavy infantry, Julian.*

Abstract: *The Primani and the battle of Strasbourg (357): some considerations on the Late Roman heavy infantry and the generalship of the Caesar Julian. In this work we aim to study and highlight the role of heavy infantry in the Late Roman army, showing (thanks to the example of the battle of Strasbourg) that such units still enjoyed relevance and that they often played a prominent, if not decisive, role in battles. In the same way, the performance of Caesar Julian in what was his first pitched battle will be reviewed, reaching the conclusion that the character had taken care to receive an excellent*

military education that was reflected in his performance as a general in Gaul.

Cuvinte-cheie: *armata romană târzie, Strasbourg, alamanni, infanteria grea, Iulian.*

Rezumat: *Primanii și bătălia de la Strasbourg (357): câteva considerații asupra infanteriei grele romane târzii și a strategiei Caesar-ului Iulian.* În această lucrare ne propunem să studiem și să evidențiem rolul infanteriei grele în armata romană târzie, arătând (mulțumită exemplului bătăliei de la Strasbourg) că astfel de unități se bucurau în continuare de relevanță și că au jucat adesea un rol predominant, dacă nu decisiv, în bătălii. În același mod, se va trece în revistă și performanța Caesar-ului Iulian în ceea ce a fost prima sa luptă deschisă, ajungând la concluzia că personajul avusese grijă să-și însușească o educație militară excelentă, care s-a reflectat în prestația sa de general în Galia.

THE EMPEROR AND THE HISTORIAN: AN ANALYSIS OF ELAGABALUS' IMAGE CONSIDERING CASSIUS DIO'S TRAJECTORY AND POINT OF VIEW

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.789

Semíramis Corsi SILVA
(Universidade Federal de Santa Maria, Brazil)

Keywords: *Cassius Dio, Roman History, cursus honorum, Elagabalus, emperor's image.*

Abstract: *In the work Roman History (Ρωμαϊκή Ἱστορία), the historian and senator Cassius Dio constructs a highly negative image of the emperor Marcus Aurelius Antoninus (218-222), traditionally known as Elagabalus. This image of Elagabalus reverberated in modern uncritical historiographical studies and was passed down through a long tradition in a resignified form, arriving as a feminine and anarchic image of Elagabalus in artistic works. Knowing the importance that Cassius Dio's work seems to have had in the construction of the image of Elagabalus that will reach our contemporary times, it draws our attention to think about the relationship that Dio had with Elagabalus. In view of this, the objective of this text is to construct, as far as possible, the political trajectory of Cassius Dio, his cursus honorum, as well as to analyze some characters that he mentions in his work taking a prominent role in certain functions of Elagabalus' government. Having done this, we will seek to question possible relationships between Cassius Dio's career, his view on the rise of certain agents alongside Elagabalus and his highly negative construction of this emperor's political image.*

Cuvinte-cheie: *Cassius Dio, Istoria romană, cursus honorum, Elagabal, imaginea împăratului.*

Rezumat: *În lucrarea Istorie romană (Ρωμαϊκή Ιστορία), istoricul și senatorul Cassius Dio construiește o imagine extrem de negativă a împăratului Marcus Aurelius Antoninus (218-222), cunoscut în mod tradițional sub numele de Elagabal. Această imagine a lui Elagabal a reverberat în studiile istoriografice moderne necritice și a fost transmisă printr-o lungă tradiție într-o formă resemnificată, ajungând ca o imagine feminină și anarhică a lui Elagabal în lucrările artistice. Cunoșcând importanța pe care pare s-o fi avut opera lui Cassius Dio în construcția imaginii lui Elagabal, care va ajunge până în epoca contemporană, ne atrage atenția să ne gândim la relația pe care Dio a avut-o cu Elagabal. În acest sens, obiectivul acestui text este de a construi, pe cât posibil, traiectoria politică a lui Cassius Dio, cursus honorum al său, precum și de a analiza unele personaje pe care le menționează în opera sa ca având un rol proeminent în guvernul lui Elagabal. Făcând acest lucru, vom căuta să punem la îndoială posibilele relații dintre cariera lui Cassius Dio, viziunea sa asupra ascensiunii anumitor agenți alături de Elagabal și construcția sa extrem de negativă a imaginii politice a acestui împărat.*

DONNE FRAGILI COME BROCCHE. LEZIONI DI DIDATTICA SPIRITUALE E SOCIALE NEL MEDIOEVO

DOI: 10.47743/CetC-2024-19.2.813

Francesca SIVO
(Università di Foggia)

Parole-chiave: *Dhuoda, Rosvita di Gandersheim, artes liberales, Medioevo.*

Riassunto: *Il contributo prende in considerazione le opere di Dhuoda (IX sec.) e di Rosvita di Gandersheim (X sec.): entrambe, sia pure per ragioni differenti, ricorrono alla scrittura quale strumento privilegiato per far sentire la propria voce. In una società tradizionalmente misogina, l'uso della penna rappresenta anche l'occasione per impartire lezioni in cui un'autentica professione di fede si coniuga con l'insegnamento di arti matematiche. In quanto dono di Dio, le artes liberales, e in particolare quelle del Quadrivio (aritmetica, geometria, musica e astronomia), rappresentano infatti la base per indagare la natura delle cose e l'animo umano.*

Keywords: *Dhuoda, Hrotsvitha of Gandersheim, artes liberales, Middle Ages.*

Abstract: *Fragile women as pitchers. Lessons of spiritual and social didactics in the Middle Ages.* This paper takes into consideration the works of Dhuoda (IX cent.) and Hrotsvitha of Gandersheim (X cent.), two women who use their writing as a privileged means to make their voice heard, albeit for different reasons. In a traditionally misogynistic society, using a pen is also an opportunity for them to blend their authentic profession of faith with mathematical art teachings. The artes liberales, seen as a true godsend, and particularly the Quadrivium (arithmetic, geometry, music and astronomy), are in fact the basis to quest the nature of things and of the human soul.

Cuvinte-cheie: Dhuoda, Rosvita din Gandersheim, artes liberales, Evul Mediu.

Rezumat: *Femei fragile precum ulcioarele. Lecții de educație spirituală și socială în Evul Mediu.* Articolul discută operele lui Dhuoda (secolul al IX-lea) și Rosvita din Gandersheim (secolul al X-lea): ambele, chiar dacă din motive diferite, folosesc scrisul ca instrument privilegiat pentru a-și face auzită propria voce. Într-o societate tradițional misogină, utilizarea peniței reprezintă o oportunitate de a oferi lecții în care o autentică profesie de credință se îmbină cu învățarea artelor matematice. Fiind un dar de la Dumnezeu, artes liberales, și în special cele din Quadrivium (aritmetică, geometrie, muzică și astronomie), reprezintă de fapt baza pentru a investiga natura lucrurilor și sufletul uman.